

Klimatförändringens effekter

Orkaner, skyfallsliknande regn med översvämningar, brännande hetta och torka med många döda som resultat. Detta gör att människor tvingas på flykt undan hunger, svält och död. Under 2023 var människor i huvudsak på flykt ifrån översvämningar och torka i Somalia, Pakistan, Kenya, Etiopien och Bangladesh. Det har inneburit att antalet människor som lider av akut hunger i dessa länder har ökat från 14 miljoner till 55 miljoner enligt Oxfam. Noterar att vi är i ett klimatnödläge då det inte längre finns tid att genomföra år av utredningar för vad vi behöver göra.

Bild: Johnér; Spanien under oväder och översvämningar okt. 2024

Det är dags att politiskt förmedla vad som kanske kommer att ses som obekväma fakta. Man borde kunna förvänta sig att ledande personer i samhället talar klarspråk. Det betyder att man pratar hoppfullt, direkt med de som ska ställa om. Till medborgarna, verksamheterna och andra som kan minska sin egen klimatpåverkan. En liten andel rår över den största klimatpåverkan. Ett litet antal människor i verksamheter rår över stora delar av dess klimatutsläpp, få procent av medborgarna, höginkomsttagarna, rår över huvuddelen av de klimatrelaterade utsläppen. Det är då rimligt att styra begränsningar av dessa utsläpp mot de som har stor rådighet. I en omställningsplan måste också konsumtionens påverkan. Enligt uppgift är denna större än utsläppen från vår produktion. En riktig klimatomställning innebär att alla gör vad man kan varje gång en möjlighet finns. Det är viktigt att ta detta på ett sätt som leder till hopp om framtiden och inte uppgivenhet.

Sammanställt av

Lars-Erik

Ett Kryp

Många människor håller de flesta dagarna ryggradslösa djur på armlängds avstånd. Jag hoppas att vissa dagar, under optimala förhållanden och då inte allmänt anti-djurhumör råder, att fascinationen klickar in. Under vår svampplockning på sensommaren använde vi ett gammalt handfat att lägga rens i. Mycket kort blev jag varse ett litet djur som snabbt försvann in i skydd av rensen. Efter ett långt vakande lyckades Sören få en bild av kryptet. Det visade sig vara en murgråsugga. En vanlig art i skogsmark. -Gråsuggor är fantastiska "kryp". - De har levt sedan dinosauriernas tid. - De tål ganska väl vissa miljögifter såsom försurning och tungmetaller. - De lever ovanligt länge för att vara "kryp" ibland upp till sju år. Det ska också betonas att de är mycket "nyttiga" genom att de städar i naturen. De betyder mycket för nedbrytningen vissa löv och andra växtdelar blir till jord och bidrar till det ekologiska kretsloppet.

Bild. Murgråsugga i handfat; Sören Ahlfors

Gråsuggor lever i marken främst av dött växtmaterial. Vissna löv som legat ute ett tag och är bearbetat av mikroorganismer är intressanta. Hassel och lönn kan vara särskilt intressanta. Det finns cirka 25 - 30 arter i Sverige varav murgråsuggan är en. Murgråsuggan är i huvudsak nattaktiv och gömmer sig under stenar och barkflagor med tillräcklig fuktighet. De är beroende av fuktigheten eftersom de tar upp syre med ett organ som är att likna vid gälar.

Lars-Erik

Kolsänkor och deras tillstånd

År 2023 var mängden kol som togs upp av skogar, växter och jord nästan obefintlig. Oron har spridit sig, om jordens kolsänkor kollapsar har vi ett snabbare förlopp av klimatförändringen än vad vi tidigare trott. 2023 ökade jordens medeltemperatur på ett drastiskt sätt. Utsläppen av klimatgaser ökade inte i takt med temperaturförändringen. Vad hade hänt? Forskarna kom fram till att kolsänkor som hav, skogar, myrar och jordbruksmark, vilka normalt beräknas absorbera hälften av utsläppen, nästan var på noll. Så svagt upptag har inte noterats på 20 år. Studier gav vid hand att den rekordhöga värmen 2023 var den största orsaken. Alla skogsbränder medförde stora koldioxidutsläpp skedde. Vår största kolsänka haven absorberade mindre kol och minskar snabbare än väntat, enligt forskarna. Nedgången kan vara tillfällig, kolsänkarna kan återhämta sig. Torka gör exempelvis skogen svagare, och gör den lättare att angripa för exempelvis granbarkborrar, stormar och bränder.

Bild: Wikipedia; torka vid Ystad

Man undrar om så kallade tipping-point riskerar att komma tidigare än beräknat. Vi vet inte, men man måste vara medveten om risken. Ex. har Finlands skogars absorbering av kol minskat med 90 % sedan 2010. Finlands skogar och marker släpper ut mer kol än de tar upp! Orsakerna, förutom uppvärmningen, bedöms vara ökad avverkning och torvtäkt till förbränning. Sverige då? EU kräver att svensk skog ska ta upp mer kol om klimatmålet ska nås. Men med den ökande avverkningen blir det svårt att uppnå målet. Vid en mätstation i Perstorp, en ganska sydlig skog är nettot utsläpp sedan 2019, medan norrut med kallare klimat tas kol upp.

Kollapsande av kolsänkornas kolupptag finns inte med i forskarnas klimatredovisningar, vilket skulle bli extremt allvarligt om det sker.

Skog: Mkt viktig kolsänka: SE 2022 utsläpp 45, upptag skog 38 milj. ton.

Regnskog: Amazonas tar varje år upp 430 milj. ton kol.

Våtmarker: Utdikade torvmarker ger årligen ut 12 milj. ton växthusgaser. (SE)

Jordbruksmark: Lagrar 2-7 miljarder ton/år. Med annan metod kan det ökas.

Hav: Lagrar 90% av all lagring och 25-30 procent av utsläppen. Varmare havsvatten minskar lagringskapaciteten.

Vid tangentbordet: Lars-Erik

Betraktelse över olyckan vid Tjernobyl

Så många aborter

Så många fjärilar

Så många fåglar

Så många rådjur

Harar hundar rävar humlor

Så många renar

Så många sköldkörtelcancersjuka barn

Så många skadade män

Så många tårar

Så mycket sorg

Skräck och oro

Så jäkla onödigt

Från Ann Andrén (84+)

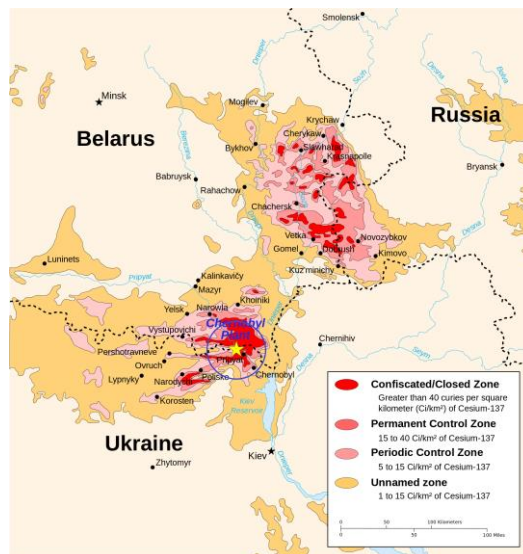

Bild över avspärrade zoner efter olyckan vid Tjernobyl.

Sommargyllingjakt i Skåne

Under några härliga dagar åkte vi runt på lokaler för sommargylling i Skåne. En av de säkraste lokalerna är Ravlunda skjutfält i södöstra Skåne. Där har vi varit tidigare och då sett sommargyllingen.

Bild: Sommargylling hanne Wikipedia

När vi kom dit var skjutfältet stängt och enligt lokal källa en plats för amerikansk militär, vilket gör, enligt samma källa, att den inte blir åtkomlig i framtiden heller. Den är tydligen en av de 17 amerikanska militärbaser som planeras i vårt land. Områden där vi inte får tillträde, där amerikansk lag gäller, där man får lagra vapen av diverse slag och inte något tydligt förbud mot kärnvapen. Varför är det ingen debatt och öppenhet om detta? Sommargyllingen lyste med sin frånvaro!

Lars-Erik

Att handla i butik

När du står där med en vara i vardera handen och väljer mellan dem, så bestämmer Du i vilket land arbetet skall utföras. Om det skall göras på ackord eller med tidlön, hurudan arbetsmiljön skall vara. Vilka fabriker som ska blomstra och vilka som skall läggas ned. Du bestämmer vilka ändliga resurser som ska förbrukas, vilket avfall som skall uppstå och hur andra människors konsumtion skall bli påverkad,

Kort sagt: Du bestämmer fullständigt i blindo, de samlade samhälleliga konsekvenserna i produktion och konsumtion. Sven Lindqvist

Anders och Lottas samtal i skogen

Lotta: Vet du vad detta är för blad? Anders: För blad? Eh, nä...Googla?
Lotta: Men åh! Jag vill inte googla! Sånt här lärde man sig ju i skolan! Plus mossor och lavar och annat viktigt. Var har all den kunskapen tagit vägen?
Anders: Tja, den har väl flugit ut och ersatts av sådant som man faktiskt har användning av i dagens samhälle. Du kan ju inte gärna reservera en plats för "mossor och lavar" i hjärnan när det finns annat viktigt som är i behov av plats.
Lotta: Jaha, och vad skulle det vara för något? Hur man fuskar i doodle jump? Hur man får så många följare på twitter som möjligt?
Det där kanske hjälper dig i dagens samhälle, men när apokalypsen kommer och samhället faller kommer din "moderna" kunskap inte vara värd ett skit!
Anders: Och vad menar du att du ska göra då till skillnad från mig? Rabbla Sveriges alla lövträd?
Lotta: Mm, vi får väl se vem som får en guldstjärna i skrivhäftet på domedagen...

Anders, Lotta och Per "i naturen"

Anders: Ah... vad underbart att komma ut i skogen och få lite lugn och ro!
Per: Är det någon som har mottagning?
Lotta: Inte jag...
Anders: Har någon hittat mottagning ännu?
Per: Men herregud! Vad ska vi göra?
Hörni! Hitåt! Jag tror att jag precis hade en plupp!
Lotta; Hurra! Äntligen!
Per: Vi är räddade!
(alla sittande högt upp på berget med mobilerna framför sig)
Lotta: "Skönt att vara på landet. #kopplaav #fridfull!"
Anders: "Ingen stress i skogen"
Per: "Rofylld helg i friska luften. harmoni". "Ett med naturen"

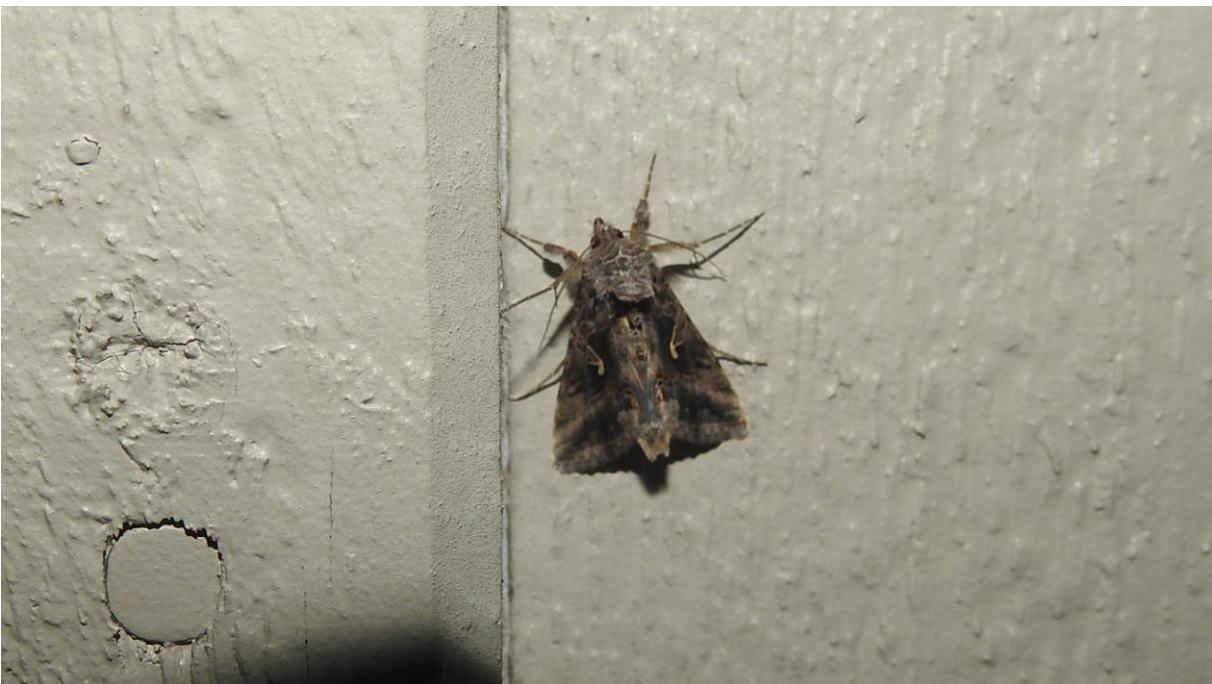

Sörens
Påfågelsöga

Blåvinge i grästerräng
Bildgalleri

Gammafly

Gräsfjäril

Men kärnkraften då?

Målet att elenergin ska fördubblas kan i sig diskuteras. Men det händer ju ingenting! Tar vi som exempel vindkraften har regeringen snarare motarbetat utvecklingen av el. Anslutningsavgiften av vindkraften till stamnätet höjdes redan i Tidö-avtalet. Resultatet blev att planerad havsbaserad vindkraft stoppades just vid Skåne som så väl behöver billig el. Nyligen lämnade regeringen besked om att säga nej till alla planerade vindkraftparker i Östersjön. Det gör man genom att skylla på försvarsmakten. I min värld behöver varje förslag till vindpark bedömas från sina förutsättningar beroende på en mängd faktorer såsom läge, störningseffekter, möjliga skyddsåtgärder, naturingrepp, o.s.v. Om alla dessa är problem finns ju ingenstans att placera kärnkraftverk! Åtgärder behövs nu! Ny kärnkraft kan inte bli klar förrän tidigast om 10 år vilket är en högst osannolik snabbhet. Snarare kommer det att ta 15 – 20 år. Då måste energiomställningen redan ha nått långt. Nuvarande regering låser sig vid kärnkraft! Regeringen har för avsikt att "donera" 300 miljarder av skattebetalarnas pengar som byggkostnader för kärnkraftverk. Dessutom ska hushållen subventionera elpriset från kärnkraftverken med en extra elskatt under fyrtio års tid. Investeringar i andra energislag kommer att utkonkurreras! Andra alternativ, bättre ur miljö- och ekonomi synpunkt, har inte analyserats. Det verkar vara planekonomi när den är som sämst. Som jag ser det behövs också en blocköverskridande överenskommelse för att så stora planer ska kunna realiseras. Att något sådant skett har i alla fall inte jag hört talas om. Redan nu har investeringar i vindkraft bromsat in och havsbaserad vindkraft har pausats. Som grädde på moset har vi sedan oktober en följsamhet mot EU-regler som många andra länder struntat i. Sverige utnyttjas av att ett flödessystem i elnätet som tillsammans med våra elprisområden gör det blir billigare för tyskar på svensk bekostnad. Denna modell har redan ökat priserna. Kärnkraften presenteras oftast som en klimatlösare. Trots detta har inga utsläppsberäkningar redovisats. Jag bedömer att elektrifieringen – ersättningen av fossil elproduktion, fördröjs med nuvarande inriktning. Är det bra med 174 - 300 TWh förnybar el år 2045? Hittills har svensk elanvändning varit nästan konstant i decennier. Energianvändningen måste minska! Det finns Energieffektiviseringsdirektiv och andra åtaganden såsom 4 % årlig effektiviseringstakt från COP28. Den inte använda energin är den bästa ur klimatsynpunkt. Balansen i systemet går enligt bland annat energimyndigheten, Chalmers och Svenska Kraftnät att hålla även utan kärnkraft. Slipper vi ny kärnkraft kan elproduktionen byggas ut successivt och skulle frambringa nya tekniker och sjunkande priser i mycket högre grad än eventuell kärnkraft.

Några av kärnkraftens problem:

Det tar alldeles för lång tid att få fram kärnkraft. 2040 måste vi fått ner koldioxidutsläppen så att de nästan är borta.

Den kostar alldeles för mycket. Vem vill investera? Kostnaderna har en stigande tendens medan kostnaderna för förnybar el sjunker.

Det är risk för katastrofala olyckor. Mina tankar går till Windscale 50-talet, Majak 50-talet, Harrisburg 1979, Tjernoby 1986 och Fukushima 2011.

Kärnkraftolyckan i Fukushima 2:a dagen

Kärnkraft och kärnvapen hänger ihop! Mina tankar går till Hiroshima och Nagasaki. Ej att förglömma – den vansinniga kärnvapenupprustningen. Avfallsfrågan är olöst! Den är dyr och resurskrävande samtidigt som den inte är hållbar då den belastar framtida generationer.

Kärnkraften är inte fossilfri! En livscykelanalys gör det helt klart.

Utsläppen av radioaktiva gaser sker! Utsläppen av värme är stor eftersom två tredjedelar av den energi som produceras i ett kärnkraftverk blir spillvärme. Uranbrytningen gör stora sår i naturen direkt antingen som dagbrott, vilket är vanligt, eller som gruvor. Skrothögarna blir stora eftersom halten uran är låg och de släpper ut olika ämnen under lång tid. - Främst metaller radioaktiva ämnen.

Västkuststiftelsen - intervju med naturvårdschefen Mattias Lindholm

Vad är Västkuststiftelsen för något?

Ändamålet med västkuststiftelsen är att för framtiden bevara för friluftslivet värdefulla strand- och strövområden, öar och holmar i Västsverige och andra för natur och friluftslivet värdefulla eller karaktäristiska områden. Mattias uttrycker det enklare: "Vi bevarar och tillgängliggör den västsvenska naturen." Stiftelsen har tre huvudmän: Västra Götalandsregionen, Göteborgsregionens kommunalförbund och region Halland. Stiftelsen bildades för 60 år sedan. För att kunna genomföra sina uppdrag har de 31 anställda. De har ca 300 områden att förvalta.

Mattias Lindholm Västkuststiftelsen

Den ekonomiska utvecklingen har varit omstörtande de senare åren. De statliga bidragen till verksamheten har sjunkit från 39 miljoner år 2022 till 6 miljoner 2023 och 2024. Till en viss del har stiftelsen klarat omställningen genom att föra över pengar från 2022 till 2023 och att 2024 har inneburit ökat tillskott av regionala medel. Det har dock inneburit minskade aktiviteter. Observera att lederna upprättas och sköts med separata pengar.

I Partille förvaltar Västkuststiftelsen Björnareåsen, Jonsereds Strömmar och i nära framtid Madernas Naturreservat. Som exempel på åtgärder utförda under 2023 kan nämnas att röjning och ringbarkning av gran har skett i Björnareåsens Naturreservat. Röjningen utefter Sävån vid Jonsereds Strömmar har enligt Mattias helt följt vad åtgärdsplanen stipulerar. Tilläggas kan att kommunen också gör arbeten i området. I Partille är främst två av personalen engagerade: Elinor Hederstedt och Hasse Andreasson.

Noterades under vårt samtal med Mattias att han kände till en relativt nyligen gjord undersökning om fisk i Maderna att gäddornas miljögiftvärden var så låga att det var OK att äta dem. Om toppredatorn gädda klarar sig så...

Mattias avslutade med att de gärna tar emot förfrågningar om sina förvaltningsområden.

Lars-Erik

Global miljöstrejk?

Aktioner för klimat och rättvisa – Har de någon betydelse?

Roxy från nätverket för Återställ våtmarkerna: Vi ser att politikerna fortfarande inte agerar mot klimatkrisen, det är därför vi agerar som aktivister. Lönar det sig att protestera ibland med risk för både åtal och dom?

Bild: Wikipedia

Katrin Uba – Uppsala universitet och projektledare för en studie om sambandet mellan politik och miljöprotester: ” Vad vi kan säga helt säkert utifrån den forskning som gjorts generellt är att utan protester på olika områden så fortsätter business as usual, eller så blir de ändå värre. Samtidigt är demonstrationer och aktioner i det offentliga rummet bara en liten del av motståndet i olika frågor.”

Frågorna måste uppmärksammas i medier så att budskapet får spridning. Man vet att stora protester under lång tid ofta gör att frågorna lyfts upp på den politiska dagordningen. Det är dock ofta enklare att påverka den dagliga agendan än besluten i riksdagen. En nyligen gjord schweizisk studie visar att en tredjedel av medborgarna har ändrat flera vanor i klimatvänligare riktning i spåren av Greta Thunbergs aktioner. Ubas studier visar att det är lättare att stoppa en förändring än att få igenom skiften av åtgärder. Historien ger oss belägg för att det går att få igenom betydande skiften om många vill detta. Kvinnlig rösträtt är ett sådant exempel. Det kan dock ta tid. Våtmarkerna debatteras numera på ett seriöst sätt, vilket har suttit långt inne, hävdar Roxy. Referat:Lars-Erik: Ur artikel ”Allt är möjligt att uppnå” K.Holmberg

Välkomna till vårens programpunkter!

Fågelvandring i mindre korsnäbbstider

Lördag 22 februari kl. 10.00

Vi träffas i Jonsered utanför livsmedelsbutiken, för en vandring. Mindre korsnäbb, som vi hoppas på, är mycket beroende av granfröer. Så

allt beror av naturens tillfälliga förutsättningar. Den bildar ofta flockar då det inte är häckningstider. *Info och anmälan:* Sören Ahlfors
073-969 58 09

Klimat och Energianalyser för Partille och Världen

Måndag 24 februari 17.30

Kom till Hörsalen i Kulturum och lyssna på Nils och Lars-Eriks bollande av några av världens viktigaste frågor. Vi är oroadе över klimateffekterna och de trots allt små åtgärder som görs. Är du det också?

Info: Lars-Erik 0707 – 838 838

Årsmöte! Kallelse!

Tisdagen 11 mars kl. 17.30 – 19.30

Välkomna till Kulturums Hörsal. Vi bjuder på en quiz, kanske någon överraskning, enkel fika och vackra naturbilder. Alla välkomna!

Info: L-E Jevås 0707-838 838

Nötkråkevandring vid Härkeshult

Lördag 15 mars kl 10.00

Vi träffas vid bussens ändhållplats i Jonsered. Nötkråkan håller främst till i granskog, dock med nära tillgång till hassel eller tallar med stora frön. Den kan lättast ses när den samlar in föda under tidig höst, men är skygg. Under större delen av året lever den i barrskogen.

Info: Sören Ahlfors 073-969 58 09

Gökotta

Lördagen 10 maj kl. 07.00

Välkommen till Gökotta i Bokedalen! Vi möts vid tågstationen i Jonsered – norra sidan. Vi vandrar i naturen runt Jonsereds Herrgård m.m. lyssnar och spanar efter göken och andra fåglar. Ta med egen fika!
***Info och anmälan senast 9 maj:
Lars-Erik 0707 838838***

Hallands Väderö

17 – 18 maj

Till en kostnad på ca 1300 kr per person arrangerar vi en resa med guidning och en dag på Hallands Väderö. Denna fantastiska pärla utanför Båstad vid kusten. I resan ingår en övernattning, resan ner och hem, samt färjeavgiften ut till ön.

*Info: OBS anmälan senast 31 mars
Lars-Erik 0707 – 838 838*

Laga mat ur naturens skafferi - fisk

Tisdag 10 juni klockan 17.00

Sören och Lars-Erik visar och berättar hur man kan ta tillvara en del av naturens skafferi. Allt som visas sker efter vad som finns att tillgå och vad vi hittat/hittar.

Välkomna alla till Lilla Hålsjön mötesplats Hultets hpl buss 512.

Info: Sören Ahlfors 073-969 58 09

i samarrangemang!

STYRELSE

Ledamot

Lars-Erik Jevås

Lindåseliden 4, 433 53 Öjersjö

070-783 88 38;

jevaslarserik@gmail.com

Cristina Stýren

Södra Annebergsvägen 44

433 37 Partille; 070-245 44 67

cristina.styren@telia.com

Sören Ahlfors

Tulteredsvägen 5

433 76 Jonsered; 073-969 58 09

soren_ahlfors@hotmail.com

Kassör Sekreterare

Nils Kilander

Malmv. 8, 433 61 Sävedalen

070-323 51 37; nisse.kilander@gmail.com

Naturskyddsförening

Postadress:

c/o Lars-Erik Jevås,

Lindåseliden 4, 433 53 Öjersjö

E-post och hemsida: partille@naturskyddsforeningen.se

www.partille.naturskyddsforeningen.se

Bank: Länsförsäkringar, kontonr: 9022 60446 12

Org.nr. 855101-0773

Valberedning

Styrelsen

I redaktionen: Lars-Erik Jevås

Omslagsbild: Miika Tuovinen